

שמעתא עמיקתא

גליון תרנ"ז | פרשת פנחס | תשפ"ה | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובב"א

משיעורי

הרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א

מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

הלכות מצויות לבין המצרים (א)

מנהגי אבלות

ריקודים וזמר

ריקודים

אסור לעשות ריקודין ומחולות של רשות מי"ז בתמוז ואילך. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק טו)].

שמיעת זמר

לכתחילה יש להמנע מלשמוע נגינות מכלי שיר במשך כל השנה. [ע"י בסימן תק"ס (סע' א)]. אולם אף המיקל לשמוע נגינות במשך השנה, אין לו לשמוע נגינות מיום י"ז בתמוז עד לאחר תשעה באב. [ע"י בבה"ל (סי' תקנא ד"ה ממעטים). וכן פסקו האג"מ (או"ח ח"ד סי' כא) והמנח"י (ח"א סי' קיא)]. ואפילו שירים מטייפ וכדו' דינם ככלי זמר לענין זה. [הגרש"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה' ד)].

שירה שאינה מעוררת ריקוד

מותר לשמוע שירה שאינה מעוררת ריקוד (כגון שירי רגש), משום שהיא איננה בכלל המנהג. ומי"ז נכון להמנע אף משירים אלו. [הגרש"א זצ"ל (שם אות ג והגה' ה)].

שירה בפה

שירה בפה מותרת אף בבהמ"ץ. [ע' בשד"ח (מע' בהמ"ץ סי' א אות י)]. ויש מחמירים בשירה בפה שהיא ברבים (כי יש בזה שמחה). [הגרש"א זצ"ל (תורת המועדים סי"ה אות א)]. ומי"מ יש להמנע אף משירה בפה מר"ח אב עד תשעה באב, שהרי משנכנס אב ממעטים בשמחה. [אור לציון (ח"ג פכ"ה אות ב)]. ושירה בפה בשעת הלימוד, או לצורך התעוררות ליראת ה' מותרת בכל אופן. [ע"י בשד"ח (מע' בה"מ סי' א אות י) ובשבת הקהתי (ח"א סי' קטט)].

שירה מטייפ ללא ליווי זמר (מוזיקה ווקאלית)

קלטות וכדומה ללא ליווי כלי זמר מותרים. [ע"י באג"מ (או"ח ח"א סי' קסו) כי נחשב לשירה בפה (שם מיירי לענין איסור שמיעה בכל השנה). וכן הוא בצ"ח (חט"ו סי' לג)]. אלא שלכתחלה יש להחמיר בזה. [לחוש לשב"ח (ח"ב סי' נו אות ב) דס"ל שזה שנחשב לשירה בכלי. ולמקילים יש לדון לענין מוזיקה ווקאלית שיש לה ליווי מוזיקלי הנשמע ככלי שיר אלא שהוא עשוי ע"י אמצעים אלקטרוניים המעבדים טוני קולות עד שהדבר נשמע ככלי שיר, האם נדון אותם כשירה בפה או דלמא מחמת שנשמעים ככלי שיר יש לאסור. וי"ל דכיון שעשויים ע"י תוכנות עשויות להשמיע כלי שיר ממש דינם ככלי שיר דומיא דכלי הנקרא אורגן וכדו' שהוא כלי שיר חשמלי ולא מצוינו פוסקים המתירים לשמועם. וע"י בזה בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

סובל מעצבות, דבאון או הולי עצבים

אף אם סובל מעצבות או מחוסר מנוחת הנפש אין להתיר לשמוע זמר, אא"כ סובל מדבאון, שרשאי לשמוע עכ"פ עד ר"ח אב (והכל לפי הענין). וחולה עצבים מותר לו לשמוע כלי שיר אפילו ביום תשעה באב. [אור לציון (שם)]. וע"י בסמוך שיש מקילין בזה יותר.

לצורך חולה (לחזק מזגו)

מותר לנגן לצורך חולה לחזק מזגו. [הגרש"א זצ"ל (שם פי"א הגה' 54)].

שומע כדי להפיג בדידות או פחדים

מותר לשמוע זמר כשעושה רק על מנת להפיג בדידות או פחדים. [הגרש"א זצ"ל (פכ"ה הגה' 8)].

בשעת הנחיגה

הנוהג במכונית וכדו' ונצרך לשמיעת מוזיקה כדי שלא ירדם וכדומה, רשאי לשמוע, על מנת למנוע הסכנה הכרוכה בזה. [דלא גרע מהא דכתי' המ"ב (סי' תקס ס"ק יג), עיי"ש, והבא קיל טפי כי יש חשש סכנה. וע"י לקמן לענין קייטנות ילדים. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

לצורך התעמלות מטעמי בריאות

מי שזקוק לעשות התעמלות מטעמי בריאות, לצורך כך צריך לשמוע זמר, בעת הצורך הדבר מותר, בתנאי שאינו עושה לשם הנאה. [הגרש"י אולמן זצ"ל ע"פ המ"ב (סי' תקס ס"ק יג)].

אינו מכוון לשמוע

השומע כלי זמר בעל כרחו כגון באוטובוס, אינו עובר איסור, כי אינו מתכוין להנות. [ע"י בשו"ע (יו"ד סי' קמב סע' ו) ובש"י (ס"ק לד). וכן פסק הגר"ח זצ"ל (קרא עלי מועד פ"ב אות ה בתיקונים)].

צלצול פלאפון

מכשיר פלאפון שצלצולו מנגינה של שירים העשויים להביא לידי ריקוד, ראוי להחליף הצלצול בימים אלו לצלצול אחר, אולם אין איסור בדבר. [לכאוי' אין חיוב בזה כיון שאינו צלצול המיועד לשמח, ומי"מ ראוי להחליפין כיון שיש בזה משום קצת שמחה, והכל לפי הענין. וכן הדין כשמפעילים שיר עבור המתקשר כדי להנעים ההמתנה (שיחה ממתנה). וכן דעת הגר"ח זצ"ל (תשובות הגר"ח עמ' קנט תשובה רל) שאין בצלצול פלאפון משום איסור שמיעת שירים. וע"י בשמעתא עמיקתא גליון שצ"ד].

מוזיקת רקע (בהנחיות וכדו')

במקומות שמפעילים מוזיקה להנעים ההמתנה והקניה של הקלחות (כמו שמצוי בחנויות וכדו' או בטלפון עד קבלת השירות), ראוי להפעיל בימים אלו מוזיקה שאינה מסוג השירים העשויים להביא לידי ריקוד. [ע"י משי"כ בהערה לדע"ל].

סעודת מצוה (ברית מילה, פדיון הבן, בר מצוה וכדו')

יש אומרים שסבועות מצוה הנערכת בימי בהמ"ץ מותר להשמיע שירים המלווים בכלי נגינה. [שכנח"ג (סי' תקנא הגב"י אות לג) לענין ברית מילה. וכן פסק בחיים שאל (לחי"ד סי' כא) וכת' שם שמנהג הספרדים להקל בזה]. ויש מחמירים. [סידור היעב"ץ. ואף בסעודת מילה אוסר. וכי"כ בא"ר (ס"ק כז) שאין ליקח מנגנים לשם סעודת מצוה בימים אלו. וכן פסק הגרש"א זצ"ל (תורת המועדים סי"ה אות ג) לענין סעודת בר מצוה, ברית מילה וכדו']. ומי"מ אף לשיטתם מותר לשיר בפה אלא שגם בזה ימעטו מהרגילות. [הגרש"א זצ"ל (שם)]. ולמעשה מנהג בני אשכנז להחמיר בזה. [הגר"ח זצ"ל (יד לבהמ"ץ פי"ז הגה' א)]. ובני ספרד הנוהגים היתר יש להם על מה שיסמוכו. [כ"ה"ח (סי' תקנא אות מ)].

מסיבת תנאים

מותר לעשות מסיבת תנאים (ללא סעודה אלא באכילת מיני מרקחת). [מ"ב (ס"ק טז)]. ובאופן זה מותר אף לשיר שירי שמחה, אבל אסור לרקוד. [הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד אות ד)].

קבלת חתן בשירה כנהוג בישיבות

מותר לעשות קבלת חתן בשירה וכו' כנהוג בישיבות הקדושות בשאר ימות השנה, אבל לא ישירו במחיצת כפים וכדו', כדי שלא יבואו לידי ריקוד. [הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד הגה' ו). ואפשר שאף המחמירים בשירה בפה ברבים כמבואר לעיל יודו כאן דיש צורך מצוה קצת].

שבוע ברבות

יש מתירים בסעודת של ז' ימי המשתה ריקודים וכלי שיר. ויכול כל אדם להיות שם ולשמוח בשמחתם. [בעל האג"מ (משנה הלכות ח"ו רס"י קט) והמשנה הלכות (ח"ו רס"י קט)]. וי"א שמותר ריקודים, אבל יש להמנע מכלי שיר. [הגר"ח זצ"ל (יד לבה"מ פי"ז הגה' 14)].

ריקוד אחר קידוש לבנה

יש אומרים שמותר לרקוד ולזמר "טובים מאורות" אחר קידוש לבנה אף בימים אלו (לנוהגים לקדשה לפני תי"ב או בליל עשירי באב). [הגרש"א זצ"ל (שערי נחמה ש"ג פי"ז אות יא)].

הכנסת ספר תורה

יש להימנע מלערוך הכנסת ספר תורה בתשעת הימים. ואם יש טעם לעשותה דוקא בימים אלו, אם שרים רק בפה מותר. [הגרש"א זצ"ל (ישא יוסף או"ח ח"ג סי' קלט)].

לנגן בכית המשתה (לצורך פרנסה)

ישראל שפרנסתו בכלי זמר אצל עכו"מ בבית המשתה (וכן הדין לצורך בן ספרד הנוהג היתר להתחתן בימים אלו), מותר לו לנגן, משום שהוא לצורך פרנסתו. ומכל מקום אין להקל אלא מי"ז בתמוז עד ר"ח. [ביאור הלכה (סי' תקנא ד"ה ממעטים)].

ללמד לנגן

המלמד מוזיקה לתלמידים שאם לא ילמד יפסיד פרנסתו עבור ימים אלו, מותר לו לנגן עד שבוע שחל בו תי"ב. [זכר שמחה (באמברג סי' יז)]. וע"י עוד בסמוך.

ללמוד לנגן

הלומד לנגן ואם לא ילמד יפסיד שכר הלימוד החייב לשלם עבור ימים אלו, רשאי לנגן עד שבוע שחל בו תי"ב. [זכר שמחה (שם)]. אמנם במקום שאין הפסד, י"א שאין להתיר ללמוד נגינה בימים אלו. [מהר"ם שיק (יו"ד סי' שסח) ובעל שבח"ל (מבית לוי עמ' ה אות ז)]. ויש מי שאומר שאם לומד עתה על מנת להתפרנס מזה מותר. [אג"מ (או"ח ח"ג סי' פז) ואור לציון (שם)].

חינוך הקטנים

יש לחנך הקטנים שהגיעו לחינוך, שלא לשמוע שירים בימים אלו. [אג"מ (ח"ד סי' כא אות ד)].

לצורך הררמת הילדים

בשעת הצורך מותר לזמר או להשמיע זמר על מנת שהקטנים ירדמו. [שע"ח"צ (סי' תקס אות כה)]. ואם הגיעו לחינוך יש להמנע אלא אם כן קשה להם להרדם בלא זה. [ע"י משי"כ בסמוך לענין גני ילדים. אלא דלכאוי' צ"ע אמאי השע"ח"צ היה צריך לצרף שם דעת המקילים שירה ללא כלי נגינה, הרי בלא"ה שר' דומיא דהא דהתיר שם במי"ב (ס"ק יג) לענין מושכי ספינות, וצ"ע"ק].

גני ילדים וקייטנות

אין לשיר בגני הילדים ובקייטנות שירים המביאים לידי שמחה, אבל סתם שירים מותר. [הגר"ח זצ"ל (חוט שני שבת ח"ב עמ' שכה)]. ואם בלעדי שירים של שמחה קשה לנהל את הילדים יש להקל בכל אופן. [הגר"י קמנצקי זצ"ל (אמת ליעקב עמ' רכז בהגה) ע"פ המ"ב (סי' תקס ס"ק יא)].

סיפורים משולבים עם מעט שירים

קלטות סיפורים אף אם משולבים בהם מעט שירים מותר לשומעם בימים אלו. [הגרש"א זצ"ל (פי"א הגה' 53) לענין ספה"י. ונראה דה"ח בני"ד].

תספורת

מנהג שלא להסתפר

בני אשכנז נוהגים שלא להסתפר מי"ז תמוז עד עשירי באב. [ענין ברמ"א (סי' תקנא סע' ד)]. אולם מנהג עדות המזרח שלא להסתפר רק בשבוע שחל בו ט' באב (וענין בזה להלן בהלכות שבוע שחל בו תי"ב). [ענין בשו"ע (סי' תקנא סע' יב) ובבן איש (דברים אות יב)].

שער הזקן

איסור תספורת כולל אף שער הזקן. [שו"ע (סע' יג) ומ"ב (ס"ק 5)].

שער השפה

מותר לגלח השפה (שערות מזוית הפה לזוית השניה למעלה מן השפה, כל פתיחת הפה) אם מעכב האכילה. [שו"ע (סע' יג) ודברי סופרים (קיצור הלכות אבלות פי"מ הגה' ו) ע"פ הרמב"ן]. ופירוש "מעכב האכילה" שהשפה מתלכלכת בשעת אכילה והוא טרוד לזוהר שלא תתלכלך או לנקותה (שהדבר מעכב האכילה). [דברי סופרים (שם)].

שער הגבות וריסי העיניים ושאר הגוף

מריטת שער ריסי העין או שער הגבות לא חשיב תספורת ומותר לגלחן בכל ימי בהמ"ץ (ואף לגברים במקום שאין משום "לא ילבש"). [הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד הגה' ט)]. וכמו כן שער הרגלים אינו בכלל תספורת. וי"א שמכל מקום מר"ח ואילך הנשים יעשו רק הצריך כדי שלא יתגנו לבעליהן. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביהמ"צ עמ' ה הגה' ב)].

המותרים להסתפר

נשים

אחד האישי ואחד האשה שוין באיסור תספורת. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק עט)]. ויש מפוסקי עדות המזרח הסוברים שנשים מותרות להסתפר בשבוע שחל בו תשעה באב. אלא שטוב לדחות התספורת לאחר תשעה באב אם לא מוכרחות להסתפר כעת. [אור לציון (פכ"ז אות א)].

לצורך מצוה

גילוח לצורך צניעות, כגון שלא יצא שער מכיסוי הראש מותר. [בעל שבח"ל (מבית לוי בה"מ הגה' ב)]. וכן הנוהגת תמיד לגלח שערה לטהרתה מותרת לעשות כן. [הגרש"א זצ"ל (שם פי"ד הגה' י)].

לצורך שידוכין

לצורך שידוכין יש להתיר אפילו תספורת הראש, לנערה, עכ"פ עד שבוע שחל בו תי"ב. [הגרש"א זצ"ל (שם הגה' י). עיי"ש טעמן].

קטנים

אסור לגדולים לספר קטנים בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. [ש"י"ע (שם). וכתב הפמ"ג (א"י ס"ק לח) דכן מוכח מהרמ"א דשתיק ליה להשו"ע]. ויש מחמירים לבני אשכנז מי"ז בתמוז או על כל פנים מר"ח. [ע"י במ"ב (ס"ק פב). ובחנך נלער (פכ"א סוף הגה ח) כתב דיש להחמיר עכ"פ מר"ח].

בעלי ברית

אם יש מילה בימי בין המצרים, יש אומרים שבעלי הברית רשאים להסתפר. ויש אוסרים. והמיקל יש לו על מי לסמוך, פרט למקום שיש מנהג להחמיר. [ע"י בשע"ת (אות א) שהביא מח' בזה, והמ"ב (סי' תקנא ס"ק ה) צ"ן לדבריו. וע"י בשבט הלוי (ח"י סי' פא) שדעתו שהמנהג באר"י לחמיר. ובמבית לוי (בהמ"צ עמ' ו בהגה) כת' שיש מקומות שנוהגים להקל ויש מקומות שנהגו להקל רק בשער הזקוק].

בר מצוה

נער הנעשה בר מצוה בימי בהמ"צ אינו רשאי להסתפר. [ע"י בשע"ת (רס"י תקנא) שהביא מח' לענין תספורת לבעל ברית. והביאו המ"ב (ס"ק ה), ושם מיייר מר"ח אב. וע"י במבית לוי (ח"י"ג עמ' כ) שהמנהג באר"י שלא להקל בזה בכל בהמ"צ. וא"כ ק"ו לענין חתן בר מצוה שאין להקל. וכן פסק במשנה הלכות (ח"ו סי' מה)].

נטילת צפורנים

נטילת צפורנים מותרת אפילו אחר ר"ח. ומשבוע שחל בו ת"ב לצורך מצוה (כגון משום חשש חציצה לטבילת מצוה או נטי"ו וכדו') מותר. וכן לכבוד שבת כגון שחל ת"ב בשבת שרי בער"ש ליטול הצפרנים. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק כ) ומהר"ל דיסקין (קו"א סי' ה ס"ק טז)]. ובשינוי כגון בידים או בשיניים, מותר בכל אופן. [הגרש"א זצ"ל (תורת המועדים אות כ) ואול"צ (פכ"ז אות ד)].

ברכת שהחיינו והטוב והמטיב

על מלבושים חדשים וכדו'

יש אומרים שטוב ליהזר מלומר שהחיינו בבהמ"צ על מלבוש או שאר כלים. [ש"י"ע (סי' תקנא סעי' יז)]. ויש מקילין בזה. ומ"מ יש להחמיר. [מ"ב (ס"ק צח)]. ולכן לא ילבש הבגד. [מ"ב (ס"ק צט). ובטעם האוסרים יעניין בספר חסידים (סי' תתמ) ובמ"א (ס"ק מב)].

נעלים חדשות

מותר לחדש נעלים עד ראש חודש כיון שלא מברכים עליהם שהחיינו, אמנם מר"ח ואילך אסור. [מ"ב (ס"ק מז וס"ק מה)]. ויש מפוסקי עדות המורה המתירים אפילו בשבוע שחל בו ת"ב (ומ"מ אסור לקנות אותם מר"ח). [אור לציון (פכ"ז סוף אות א)].
פרי הדש

דין ברכת שהחיינו על פרי שווה לברכת שהחיינו על מלבוש וכדו', ולמעשה נוהגים להמנע מלבדך, ועל כן לא יאכל בימים אלו פרי שמברכים עליו ברכת שהחיינו. [מ"ב (ס"ק צט)].

פרי הדש שלא ימצא לאחר בין המצרים

פרי שלא ימצא אחר ט' באב, מותר לבדך ולאכלו בבהמ"צ. [רמ"א (סי' תקנא סעי' יז)]. ואם יכול לשומרו במקרר, ישמרנו עד לאחר ימי בהמ"צ. ואם נשמר עד השבת הקרובה בלבד, ישמרנו עד לשבת. [אור לציון (ח"י פכ"ה אות א)].
לקח פרי חדש ובירך עליו ברכת הפרי

אם לקח בבהמ"צ פרי חדש ובירך עליו ברכת הפרי, יברך עליו גם ברכת שהחיינו. [ברכ"י (סי' תקנא ס"ק יב), אבניז (סי' תבח אות ח) וכה"ח (אות רדז). וע"י בכה"ח (אות רטו) שאם אכל ללא ברכה משום שחשב שאסור לבדך י"א שאחר בהמ"צ יאכל פרי אחר חדש ויכוין לפטור גם אותו פרי].

התחיל לאכול ללא שהחיינו

אם אכל קצת מפרי חדש ללא ברכת שהחיינו לא יאכל עוד מאותו פרי. [כה"ח (סי' רכה אות מ). ועיי"ש שלאחר בהמ"צ יקח פרי אחר חדש ויברך עליו שהחיינו ויכוין לפטור את זה].

חולה ומעוברת

חולה רשאי לאכול פרי חדש משום שהפירות פותחין לו את תאותו לאכול דברים טובים. וכמו כן אשה מעוברת רשאית לאכול פרי חדש כי אולי תתאוה ויגרום נזק לה ולולד. [מ"ב (ס"ק צט)]. וי"א שיברכו ברכת שהחיינו על הפרי. [תשובה מאתבה (ח"ב עמ' לו טור ד), כה"ח (אות ריא) וישא יוסף (או"ח ח"ג סי' קמג) בשם הגרש"א זצ"ל]. וי"א שיאכלו ללא ברכה זו, וכן עיקר. [מ"ב (שם)]. וע"י בזה בשלמת חיים (סי' שז) ובישא יוסף (שם)].

קטנים

קטן שיש לו ידיעה קצת, אבל לא יודע להבחין בין ימים אלו לשאר ימות השנה, ומתאוה לפרי חדש, מותר לתת לו. ויברך שהחיינו, כדי שלא יטעה ולא יברך שהחיינו בשאר הימים. [ברכ"י (סי' תקנא אות ט), שערי"ת (שם) וכה"ח (אות ריב)].

על מצוה בזמנה (פדיון הבן וכדו')

מברכים ברכת שהחיינו על מצוה שהגיע זמנה כגון ברית מילה (במקומות שנוהגים לברך עליה שהחיינו כל השנה), פדיון הבן וכדומה, ולא יחמץ המצוה על מנת להמנע מלבדך שהחיינו. [ש"י"ע (סי' תקנא סעי' יז) ושבט הלוי (ח"י סי' פד אות ג)].

בשבת

יש אומרים שאין לבדך שהחיינו על בגד חדש וכדומה אף בשבת, ויש מקילין. ולמעשה יש מקום להקל. [מ"ב (ס"ק צח). וע"י בערוה"ש (אות לח) שכת' שמנהגינו שלא לבדך מר"ח אב ואילך ואפי' בשבת]. וכל זה מעיקר הדין אבל ע"פ האר"י ז"ל יש אומרים שאסור. [שער הכוונות ד פ"ט ע"ג, ברכ"י (אות כ), כה"ח (אות רח) והאול"צ (ח"י פכ"ה הגה ג ד"ה והנה) מחמיר בזה]. וכל אחד ינהג כמנהגו.
בערב שבת (למקילין לעיל)
הלובש בגד חדש ערב שבת לכבוד שבת, יכול לבדך שהחיינו אחר שקיבל עליו שבת. [הגר"ח"ק זצ"ל (נליון מ"ס חיים 89)].

בראש חודש

בראש חודש דינו כמו בשבת (ענין לעיל). [שעה"צ (אות צט)].
מבדך שהחיינו על מילה וכדו' האם רשאי לפטור פרי
כשמבדך שהחיינו על המילה או על פדיון הבן וכדומה יכול אז לפטור פרי חדש בברכה זו. [ש"ד"ח (שם סי' א אות ד) ואור לציון (שם ד"ה ומו"מ). וע"י משי"ם שמעתא עמיקתא בגליון ערי"ב].
לצאת ע"י אחר מדין שומע בעונה
המבדך שהחיינו בימים אלו כגון שנוהג היתר בדבר או שמבדך עבור מצוה וכדו', אין לצאת יד"ח על ידו ולפטור כלי או פרי חדש, ובמקום צורך יש להקל. [ע"י בשד"ח (שם סי' א אות ד) שמיקל בזה. ובש"ח פלא יוש"ע (ח"ב סי' כח) מחמיר. וע"י בשמעתא עמיקתא גליונות קכ"ד וערי"ב].

ברכת הטוב והמטיב

מותר לבדך ברכת הטוב והמטיב בימי בהמ"צ. [שערי"ת (שם אות ז) ואול"צ (אות ד)]. ואף בת"ב מותר לבדך ברכה זו (כגון מי שילדה אשתו זכר למברכים בשו"מ). [אור לציון (שם)].

משא ומתן

מר"ח עד התענית ממעטים במשא ובמתן. [ש"י"ע (סי' תקנא סעי' ב)]. י"א שיש למעט במשא ומתן של שמחה, כגון לקנות כלי כסף או צרכי חופה. וי"א שבכל משא ומתן צריך למעט ולא יעסוק אלא כדי פרנסתו. ובזמנינו נהגו להקל משום שהכל נחשב כדי פרנסתינו. [מ"ב (ס"ק יא)]. ומ"מ טוב להחמיר לענין משא ומתן של שמחה (כגון קניית רהיטים וכדו'), אע"פ שגם בזה נהגו להקל שמא לא יוכל להכין אחר כך. [שעה"צ (אות ג), אג"מ (ח"י סי' פ) ואול"צ (פכ"ו)]. אלא שדבר שלא יוכל לקנותו לאחר ת"ב או שאין לו שהות לאחר ת"ב מותר אפילו הם צורכי חופה. [בן איש חי (פ' דברים אות ב)].

קניית בגדים חדשים

מר"ח אב אסור לקנות בגדים חדשים ומנעלים חדשים אפילו דעתו שלא ללבושן עד אחר ת"ב. [רמ"א (סעי' ז) ומ"ב (ס"ק מט)].
לצורך מצוה (תפילין, ספרים וכדו')
לצורך מצוה הכל שרי. [רמ"א (שם)]. ועל כן מותר לקנות ספרים לצורך לימוד תורה. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה 26)].

מבצעים

אם יש יריד, כיון שהוא דבר האבד מותר אם מוצא אז בזול יותר. [מ"ב (סי' תקנא ס"ק יא)].
כלי בית (מכונית, מזוג וכו')

אסור לקנות מר"ח אב דבר שמחייב ברכת שהחיינו כי הוא כבנין של שמחה שאסור. [אג"מ (ח"י סי' פ ד"ה ד"ה ומכונית)]. ועל כן אין לקנות מר"ח מכונית חדשה אם הוא לתענוג (אפילו באופן שמברכים עליה הטוב והמטיב כגון שיש לו אשה ובנים שגם נהנים מזה) כי הוא כמו בנין של שמחה שאסור. [אג"מ (שם)]. וכמו כן אין לקנות מזוג מר"ח משום משא ומתן של שמחה. [בצל השבח"ל (שם עמ' יג הגה ז), ומי שסובל מאוד מהחוס רשאי להקל בזה. [עיי"ש]].

קניית כלים לצורך העבודה (מכונית וכדומה)

מותר לקנות מכונית וכדומה לצורך פרנסה אף בתשעת הימים, שזה בכלל משא ומתן שבזמננו נהגו להקל (ואין זה מו"מ של שמחה שכתב בשעה"צ שטוב להחמיר), ומצד שהחיינו יברך אחר ת"ב כי בשביל זה אין עליו ליבטל ממלאכתו. [אג"מ (או"ח ח"י סי' פ)].

יקבל המוצר בתשעת הימים

אם קנה כלי חשוב כגון רהיטים המיפים את הבית בזמן היתר לא יקבל אותם בטי' הימים אפילו באופן שאינו חייב לבדך עליהם שהחיינו. [אג"מ (ח"י סי' פב)]. (אא"כ יש חשש דבר אבד בדבר, שבכה"ג יקבלם ויברך לאחר ט' הימים).

יקבל המוצר לאחר תשעה באב

אין לקנות דברים שיש בהם משום שמחה (קניית רהיטי בית וכדו', עיין לעיל), אף שלא יקבל מה שקנה אלא לאחר תשעה באב. [אור לציון (פכ"ו אות א)]. ובמקום הצורך יש להקל בזה. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד אות כב)].

קניית מתנה ונתניתה

מותר לתת מתנות סוף שנה למלמד, לגגנות או לענר בר מצוה וכדו' אף בתשעת הימים, ואם לא קנה לפני תשעת הימים נראה שמותר אף לקנותה בימים אלו אם עתה הוא זמן נתינתה. [ע"י במ"ב (סי' תקנז ס"ק מא). וכן פסק הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש שם הגה 28)].

קניית טבעת וכדו' עבור כלה

לקנות הטבעת שנותנים לכלה בשעת שידוכין, נחשבת דבר של שמחה ואסור, אך אם יש לחוש להפסד, מותר. ולהודיע המקח מותר בכל אופן. [אג"מ (אה"ע ח"ד סי' פד אות א)].

קניית נעלים שאינם מעור לתשעה באב

מי ששכח לקנות נעלי גומי לת"ב קודם ר"ח, רשאי לקנותם אפי' בשבוע שחל בו ת"ב. [אג"מ (או"ח ח"י סי' פ), בעל שבט הלוי (מבית לוי עמ' יג הגה ח), כה"ח (אות צו) ואור לציון (שם הגה ב)].

בנין

בית התונת בנו – ציור וכיור

מר"ח ממעטים בבנין של שמחה, כגון בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור. ואם היה כותלו נוטה ליפול, אע"פ שהוא של שמחה מותר (ולצורך מצוה הכל שרי). [ש"י"ע (שם סעי' ב)].
להרחיב דירתו (בנין להרוחה)

כל בניה שאינה צריך לו לדירתו ורק שעושה כן להרווחה בעלמא אסור. [מ"ב (שם ס"ק יב)]. אולם בנין שאינו להרוחה שרי כמבואר להלך.
בוטא על מנת למנוע הפסד (כגון המשלם שכירות וכדו')

בניה ע"מ למנוע הפסד אפילו יש בה שמחה, מותרת. [מ"ב (ס"ק יג)]. ועל כן מותר לשפץ דירה בשכירות ע"מ למנוע הפסד כפי ראות עיני המורה. [ע"י בשבט הלוי (ח"י סי' פב) ודעתו שם להקל בכתלתה עד שבוע שחל ת"ב, ובהפסד גדול מאד לפי ראות עיני המורה].

סיור הבית

ממעטין אף בבנין של ציור וכיור. [ש"י"ע (סי' תקנא סעי' ב)]. ועל כן אין לסייד הבית מר"ח. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ עמ' ח אות ד)]. וכן אין לצבוע את הדירה. [אור לציון (פכ"ו הגה א)].
התקלקל הסיד מחמת רטיבות וכדו'
אם נתקלקל הסיד מחמת רטיבות וכדו' מותר לסייד אף בשבוע שחל בו ת"ב, כיון שאינו עושה להרווחה. [בעל השבט הלוי (מבית לוי ביה"מ עמ' י הגה ה)].

עושה בקבלנות

אם שכר נכרי קודם ר"ח בקבלנות מותר בכל ואפי' בת"ב עצמו דנכרי אדעתא דנפשיה עבד, וה"ה אם קצץ עם הנכרי בקבלנות לצעיר ביתו מותר לצעיר מטעם זה. ומ"מ אם יכול לפייסו בדבר מועט שימתין עד אחר ת"ב תע"ב. [מ"ב (ס"ק יב)].

לצורך מצוה של יחיד / רבים

בנין שהוא לצורך מצוה שרי, [רמ"א (סעי' ב)], כגון בניית בית למי שאין לו אשה ועדיין לא קיים מצוה פו"ר. וכן לצורך מצוה של רבים כגון בית הכנסת מותר. [מ"ב (ס"ק יד ירב)].
חיפוש דירה

מותר לחפש דירה לקניה בימים אלו. אולם אין ראוי לחתום על חוזה מכירה, אלא אם כן חושש שאולי יקדמנו אחר. [הגרשז"א זצ"ל (הליכ"ש פי"ד הגה 71)].

לעבור דירה

יש אומרים שלעבור לדור לבית חדש מותר אם מוטל עליו לבדך הטוב והמטיב ולא שהחיינו (כגון שיש לו אשה ובנים). [בכוש' מרדכי (ח"א סי' קא)]. ומכל מקום עדיף שלא לעבור דירה מר"ח עד אחר ת"ב. [הגר"ח"ק זצ"ל (קרא עלי מועד פי"ג אות ג)]. ובאופן שיש הפסד ממון (כגון שצריך לשלם דמי שכירות) מותר בכל אופן. [הגרשז"א זצ"ל (שם פי"ד הגה לא)].

להאזנה לשיעורי בעמח"ס שמעתא עמיקתא שליט"א במספר ישיר 073-295-1244

להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות יש לשלוח דוא"ל למערכת: amikta@amikta.co.il

© שמעתא עמיקתא – להצלחת התורם ומשפחתו – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503